

Libris Grazia Honegger Fresco
.RO

Respect pentru oameni și cărți

A fi bunici

5	De ce a luat naștere această carte
7	Apar unele schimbări
7	Viața este mai lungă
7	Familia patriarhală a dispărut
8	Progresul tehnologic ne-a dezamăgit
9	Am redescoperit memoria
9	Familia și-a recăpătat valoarea
11	Transformarea în adulți
11	Ce înseamnă, în ziua de azi, să ai un copil
12	Conflictele dintre părinți și copii
12	Conflictele dintre părinți și bunici
13	Consecințele
14	Cum se poate remedia această problemă?
16	Un nepot, experiența cea mai emoționantă
22	Bunicii, nepoții și lumea actuală
22	Consumismul
22	O viață „pe fugă”
23	„Victime” tinere și mai puțin tinere
24	Câteva asemănări și diferențe
24	Ritmul
24	Schimbările
24	Comunicarea
25	Jocul

25	Trecut și viitor
25	Viteză și lentoare
27	De ce să sărim peste etape și să îi îndepărțăm?
27	Competiția
28	Eterna tinerețe
28	Împărțirea pe grupuri
28	Pierderea legăturilor afective
29	Izolarea bătrânilor
29	Diviziuni arbitrare
31	Între mamă și fiică
31	Din generație în generație
34	Susținerea afectivă și materială
34	Rivalitatea
35	O înțelegere
36	Aspectele conviețuirii
36	Este convenabil să locuiți împreună?
37	Posibilele soluții de abitație
37	Conviețuirea
39	Un sat pentru fiecare copil
42	Bunici consumatori
42	Farmecul cumpărăturilor
43	O educație ecologică
44	Să-i educăm să aștepte!
45	Cuvintele copiilor
47	Importanța prezenței
47	Avantajul "diversității"
47	Bunicii, niște mediatori
49	Nevoia unui răspuns
50	Cu mulți ani în urmă...
53	Pensionarea

- 53 Bărbați și femei
53 Ce este de făcut?
54 Crește numărul pensionarilor și scade numărul copiilor
55 Realitatea socială
59 Prezența unui bătrân

61 A trăi povestea

64 Povestitorul

66 Legea și indulgența
66 "A face" sau "a fi"
67 Regulile

70 Cuvintele urâte
70 Cuvintele interzise
71 Câteva poezioare cu cuvinte mai urâte...

72 Credința bătrânilor și alegerile tinerilor

74 Bunici nerăbdători

77 Tinerii și bătrâni

80 Ce să le dăruim bunicilor?

81 Un colț doar al lui în casa bunicilor
81 În curând, va începe să stea singur în fund
82 Începe să meargă?
82 Merge deja dezvoltă și vrea să facă o grămadă de lucruri?
83 La doi ani
83 La trei ani
85 La cinci ani
85 La șapte ani
85 La zece ani

86 Bunele aptitudini

87 "Ceilalți" bunici: frumusețea diversității

- 91 Să îi seducem? De ce?
- 93 Respect pentru oameni și cărți
- 93 Bunicii nu trebuie să submineze autoritatea părinților...
- 94 ...ci să se pună de acord cu ei
- 97 Ne luăm la întrecere?
- 98 Bunicii care lipsesc
- 100 Ca Moș Crăciun
- 102 Plăcerea independenței
- 103 Să îl lăsăm să crească!
- 104 Să îi învățăm să se corecteze!
- 105 Bunici și adolescenți
- 107 Inversarea rolurilor
- 112 Comunicarea cu copiii
- 115 Mama-bunică "invazivă"
- 116 Când numărul bunicilor crește
- 118 Inseparabili
- 122 Preferințele
- 125 Altfel de bunici
- 125 Bunicul jucăuș...
- 125 ...și bunicul sever
- 127 Bunici-părinți din obligație
- 129 Părinți în vîrstă, aproape bunică
- 129 Încredințarea copilului și adopția
- 131 Adopția "la distanță"
- 133 Să privim cerul!

- 136 Nostalgia unei iubiri
Respect pentru oameni și cărți
- 137 Un bunic de adoptat
- 140 Atunci când bătrânii sunt dați la o parte
- 142 Înțelepciunea celor bătrâni
- 144 Să îl respectăm pe cel mai în vîrstă!
- 144 Nu trebuie să îi imităm pe copii...
- 145 ...cu atât mai puțin cei în vîrstă
- 146 Un mod în care să ne luăm "rămas-bun" de la viață
- 147 Ultimul prag
- 148 Invazia medico-sanitară
- 149 Nou-născuții și bătrânii suferinzi
- 149 Dorințele din ultimele clipe
- 151 Bibliografie

De ce a luat naștere această carte

Reproducere interzisă și exploatare

Copilăria și bătrânețea înseamnă „nebunie”

Mai întâi de toate, cine nu este de acord că prima parte din viața omului este de departe cea mai fericită și cea mai agreată de către toți?

Ce se ascunde dincolo de chipurile copilașilor pe care îi sărutăm, îmbrățișăm, protejăm (...) dacă nu acea încântare și nebunie specifică vîrstei lor?

(...) Cei în vîrstă se bucură în mod deosebit când îi văd pe cei mici, iar aceștia din urmă, la rândul lor, nutresc aceleasi sentimente pentru "bunicuți". Ce diferență este, de fapt, între cei în vîrstă și copii, dacă nu faptul că primii au riduri și au mai mulți ani?

Culoarea albă a părului, lipsa dinților, nevoia de a consuma mai mult lapte și bâlbâiala, într-un cuvânt, totul se rezumă la aproape aceleasi caracteristici.

Cu cât suntem mai aproape de bătrânețe, cu atât ne asemânăm mai mult cu niște copii, până când, precum cei mici, nu ne mai dăm seama de nimic, nici măcar de faptul că vom muri și ne stingem încet, încet.

(E. da Rotterdam, *Elogiu adus nebuniei*, 1508, Einaudi, Torino)

Între o reflecție și alta, un exemplu și o amintire, jocurile, rețetele, poezioarele prezentate în această carte nu vor să reprezinte o nostalgie a trecutului, ci niște propuneri care să ne ajute să nu cedăm în fața ideii (tentante) conform căreia modernul este

preferat în detrimentul „vechiului”. Este adevărat că, din ce în ce mai des, copiii și nepoții sunt decepționați când primesc un cadou diferit de cel la care se aşteptau și care nu este destul de „tehnologic”; ba chiar, jucăria mult dorită prezintă interes doar în prima zi, după care este aruncată într-un colț. Trebuie să căutăm o cale de mijloc: să îmbinăm „noul” cu „vechiul”, reamintindu-ne de jucările din copilăria noastră, și, dacă este posibil, să le reconstruim cu propriile noastre mâini. Jucările pe care știm să le oferim și jocurile pe care trebuie să le propunem copiilor vor căpăta o valoare și o semnificație în viitor, chiar dacă, acum, nu par apreciate în mod deosebit.

Cu timpul, încet, încet, nepoții noștri vor înțelege motivele care, poate, acum, sunt greu de explicat, iar ei nu pot înțelege modul în care noi privim către copilăria noastră îndepărtată și, totodată, modul în care vedem copilăria lor, proaspătă, în plină desfășurare. Chiar și un obiect simplu, făcut în casă, reprezintă transmiterea unor valori!

Această carte este dedicată bunicilor, în special celor care se bucură de timpul petrecut cu nepoții lor, dar și străbunicilor, deoarece găsesc forță și placerea de a le povesti celor mai tineri trecutul, obiceiurile străvechi, obiectele și expresiile ieșite din uz, dar care au încă „savoare”. Fără această legătură dintre generații, am fi toți mai „orfani”.

Cu toate acestea, cartea este dedicată și tinerilor, copiilor, pentru a le propune o modalitate de a asculta cu mai multă atenție și răbdare decât cei care au trăit mult mai mult decât ei.

Apar unele schimbări

Respect pentru oameni și cărți

Legăturile dintre generații au avut mereu funcția de a transmite tradițiile și valorile culturale. În ultimele decenii, am asistat la mari schimbări în structurile sociale, care au avut repercusiuni substanțiale asupra raportului dintre bunici, părinți și nepoți.

Viața este mai lungă

Vârstă medie s-a modificat considerabil, în aşa fel încât se vorbește despre vârstă „a treia” și „a patra”. Vârstă a treia, în special, este astăzi constituită din persoanele ieșite la pensie, care au deseori o anumită siguranță economică, sănătate, energie. Vârstă a patra este, în schimb, reprezentată de către bătrânii mai dependenți și fragili („bătrâni bătrâni”). Pentru prima dată în istoria umană, pot să conviețuiască trei, patru sau chiar cinci generații. Prin urmare, „speranța de viață este una mare”. Acest lucru este datorat și faptului că, doar cu un secol în urmă, cea mai mare parte a bărbaților și femeilor lucrau până ajungeau la capătul puterilor (oamenii ajungeau în medie până la vârstă de 45 ani și nu exista nicio siguranță pentru bătrâni).

În ziua de azi, cele mai bune condiții de muncă, mai mult timp liber, posibilitatea de a ne dedica și activităților care nu țin numai de muncă, toate acestea ne ajută să trăim o bătrânețe mai liniștită și mai longevivă.

Familia patriarhală a dispărut

Au dispărut aşa-zisele familii patriarcale sau familiile numeroase: aceleași soluții abitative (privind traiul în comun sau privind împărțirea locuinței cu alți membri ai familiei) se aplică în cazul unei familii compuse din părinți și copii, cu un singur nucleu, fără să mai aibă spațiu pentru bătrâni sau pentru părinții „single”.

Nu mai există relațiile autoritare din trecut, în baza cărora părinții le impuneau copiilor unele idei, un mod de viață, alegerea unei calificări, a unei profesii: chiar și în anii '70, a-și lăsa familia și a se muta singuri însemna, pentru tineri, un mod de a se elibera de autoritatea parentală. În ziua de azi, există mai multă comunicare între generații, iar contrastele care duc la ruptura raporturilor dintre aceștia sunt mai rare. Pe de altă parte, cuplul Tânăr este mai fragil, întrucât caută un sprijin concret din partea părinților, aşa cum și dificultatea de a găsi un loc de muncă sau o casă îi ține pe cei tineri mai mult timp lângă cei mai în vîrstă, fie că aceștia sunt căsătoriți sau nu. În anii '70, un copil născut în afara căsătoriei însemna ruptura legăturii cu părinții (bunicii copilului); astăzi, o femeie Tânără se simte protejată, alături de nou-născutul său, chiar și în casa bunicilor și străbunicilor copilului.

Progresul tehnologic ne-a dezamăgît

Până acum câteva decenii, am trăit în Europa, ca urmare a productivității și tehnologiei, un fel de credință oarbă în progresul științei, în îmbunătățirea nelimitată a existenței noastre.

Prin urmare, tot ceea ce aparținea sferei vieții personale, a emoțiilor, a afectivității era subevaluat în fața așa-ziselor alegeri „raționale” (dar, în realitate, sunt legate de progres și profit). Astăzi, odată cu prăbușirea ultimelor iluzii ideologice, cu gravele amenințări împotriva mediului încunjurător și a presunii populațiilor care, după atâtea eșecuri, se mută din sud în est, cu speranțe imposibile, visul unei societăți atotcuprindătoare este pe cale de a dispărea definitiv. O așa-zisă Comunitate Europeană, cu atâtea acorduri scrise, însă care, deseori, nu reușește să facă față problemelor tuturor populațiilor care fac parte din ea, poate fi sursa ulterioară a unei deziluzii. Prin urmare, în acest fel ne întoarcem către sfera privată: reevaluăm sensul unei solidarități umane, dar, totodată, asistăm și la derutantele închideri ale afacerilor naționale.

Am redescoperit memoria

Treptat, își recapătă valoarea lumea imaginară, memoria, creativitatea individuală, limbajul simbolurilor și, prin urmare, dorința de a ne simți aproape de cei care au trăit înaintea noastră, de a ști mai multe despre propriile origini, valorificând bătrâni. În acest climat, a căuta informații despre strămoși, despre propriile „rădăcini”, cum se spune, nu mai pare un subiect neimportant, uitat. Redobândește semnificație transmiterea valorilor din partea celor mai în vîrstă către cei tineri prin „absorbție lentă” și fără vreun efort pedagogic, precum un „bun” pe care îl primim fără să ne dăm seama, prin gesturi, fraze, arome, miroșuri, pe care simpla trăire le păstrează în timp. Acest proces este exact contrariul școlii, unde se predau (deseori, se învață de mici) lucruri noi, necunoscute.

Este important să ne cunoaștem propriile origini

Legăturile familiare au aspecte simbolice nespuse, care apar pe parcursul vieții și care se transformă. Legături, uneori înlănțuite. Pentru a ne construi propria independență, trebuie să știm ce înseamnă aceasta. Un individ fără trecut, fără istorie, suferă de anxietate profundă: nu poate fi el însuși, nici să își extindă personalitatea. Nu se întâmplă deseori ca imigranții să păstreze pe un termen atât de lung și cu atâta îndârjire tradițiile țării lor de origine.

Familia și-a recăpătat valoarea

În anii '80, se vorbea mult despre „criza familiei” (despărțiri, divorțuri, relații noi) și acest fapt a sporit cererea ajutorului din partea unui stat-tată, care să-i protejeze pe cei aflați în această situație de dificultăți și să rezolve, prin apariția grădinițelor, a școlilor, a spitalelor, a azilelor, problemele care luau naștere în familiile pe

punctul de a se destrăma. Astăzi, peisajul s-a schimbat: Statul nu reușește să rezolve toate problemele și trece printr-o criză gravă. Serviciile publice sunt costisitoare și nesatisfăcătoare. Structurile private, chiar dacă funcționează mai bine, sunt deseori condionate de diferite ideologii.

Iată un alt motiv care determină recuperarea valorilor și resurselor familiei: acordăm mai multă atenție sfaturilor și cunoștințelor celor mai în vîrstă, dându-ne seama că, dacă părinții sunt cei care ne educă, bunicii sunt cei care ne insuflă cunoștințele de demult, poate într-un mod mai puțin conflictual (în cazul în care nu suntem niște bunici videodependenți sau obișnuiți cu tot ceea ce ține de epoca modernă). De aici vine și complicitatea, care constă în mici secrete, confidențe, între bunici și nepoți, chiar și adolescenți.

Părinții au responsabilitate față de copii; bătrâni, sub forma unui cuvânt, a unui dulce, a unui cadou, aduc ceva în plus sau diferit, lucru care, până la urmă, se dovedește a fi necesar din punct de vedere afectiv, iar dacă bunicii se mențin tineri, sunt în formă, atunci sunt străbunicii, prezenți în casă, fragili și lenți, cei care dau valoare întregii parbole a vieții: stabilitate, tandrețe, ajutor reciproc.

Tinerii, în ritmul lor alert, uneori, se opresc.

Portretul înrămat al străbunicii revine, ca odinioară, la loc de cinste...

Transformarea în adulți

Respect pentru oameni și cărți

Se spune că, atunci când se naște un copil, se naște, totodată, o pereche de părinți. Nu numai. Se nasc și patru bunici. Reprezintă o mare emoție acest miracol care se reînnoiește și care permite accesul la o nouă conștiință. Chiar și cuvântul „bunici” poate provoca anxietate, plâns sau banalități retorice, complacere. În cazul bunicilor tineri, pot exista temeri, neîncredere; la bunicii bătrâni, pretexts, fugă și disponibilitate redusă.

Scopul acestei cărți ar trebui să fie acela de a sugera moduri de a trăi, bucurându-ne de viața de zi cu zi, această condiție umană, care astăzi, în lumea occidentală, atât de bogată încât se face risipă, într-o lume guvernată de egoism, ne este permis să trăim într-un mod cu totul nou, în comparație cu generațiile trecute.

Ce înseamnă, în ziua de azi, să ai un copil

Cu doar ca un un secol în urmă, nou-născuții erau considerați o povară sau niște viitoare instrumente de „muncă” și de continuitate pentru întreținerea familiei.

În ziua de azi, a avea copii este diferit față de odinioară. Așteptarea unui copil este mai dorită (până la periculoasele excese permise de către noile tehnologii medicale). Copilul este ajutat mai mult să își găsească drumul în viață sau, cel puțin, i se recunoaște acest drept prioritar (deși nu este mereu satisfăcut). A scăzut considerabil obligația de a respecta aşa-zisele „reguli impuse de părinți”, atât la serviciu, cât și în ceea ce privește comportamentul, în general; dimpotrivă, evoluția Tânărului îl face să o ia pe căi opuse, uneori, certându-se cu părinții.

Conflictele dintre părinți și copiii

Adesea, părinții se plâng că, mai nou, adolescența înseamnă în-departarea copilului de părinți, acesta devenind rebel, neascultător, aspecte care, în trecut, nu erau des întâlnite. Într-adevăr, mulți adolescenti traversează această fază necesară maturizării, reacționând cu agresivitate, atunci când părinții își manifestă grija sau afecțiunea față de ei, uneori, în mod posesiv și insistent, sau atunci când vor să își impună cu determinare ideile ori sunt obligați să aleagă o anumită școală, un model în viață, pentru „binele lor”. Întâlnirea dintre adolescenti și părinții trecuți de 40 sau 50 de ani este una dură: ideile diferite, dorințele, amintirile, devin greu de gestionat.

În orice caz, părinții care le reprimă adolescentilor „exploziile” specifice vîrstei, fără să se străduiască să le îնțeleagă, le vor întâlni mai târziu, la o vîrstă mai înaintată, atunci când copiii lor, deveniți la rîndul lor tătici și mămici, le vor reproşa, pe drept sau pe nedrept, multe lucruri: cuvintele nespuse, lipsa încurajărilor, faptul că li s-au „tăiat” aripile, lucrurile care le-au fost impuse, predicile, obiceiurile plăcute, lipsa sincerității, egoismul sau generozitatea, secretele, minciunile și multe altele.

Conflictele dintre părinți și bunici

Proaspeții părinți, cuprinși de emoție în fața acelei ființe mici, căreia i-au dat naștere, sunt încercăți în mod diferit și au o altă percepție în ceea ce privește nașterea și moartea și, pe lângă sentimentul de recunoștință, apare și nevoia de a se apăra de propriii părinți-bunici. Si nu toți se însălcă: bunicii (astăzi, având o vîrstă cuprinsă între 50 și 55 ani) încă pun la îndoială judecata, autoritatea proaspeților părinți, cărora, în trecut, le-au frânat dorința de a deveni independenți. Tinerii se plâng, mai mult sau mai puțin conștient, că nu au reușit să se „revolte” aşa cum și-au dorit în timpul adolescenței, care este, încă, recentă. De cele mai multe ori, însă, cauzele resentimentelor și ale reproșurilor («*Tu nu m-ai lăsat niciodată...*») nu sunt atât de clare. Or, Tânărul adult vede cu claritate lipsurile din relația cu părinții, dar nu îndrăznește să îi

vorbească despre aceste lucruri. În loc să vorbească despre ceea ce îl deranjează, discută despre altceva, pentru a-și descărca o furie mai veche; trimite mesaje, inventează scuze, pentru a nu înfrunta dificultățile unei legături de care nu poate să se distanțeze. Evident, autonomia interioară nu a fost construită. Undeva, în interior, există echipa care împiedică separarea psihologică reciprocă, chiar aceea care - e ciudat, dar, într-adevăr, este aşa! - asigură continuitatea cu legătura inițială sau posibilitatea de a o recrea pe o bază nouă, constituită din stima și independența ambelor părți.

Consecințele

În raporturile familiale, este dificil pentru toți să fim niște adulți conștienți și raționali. Este greu atât pentru bunicii mai în vîrstă, cât și pentru proaspetii bunici: deseori, o serie de greșeli se repetă, deși nu ne dăm seama, de-a lungul generațiilor.

După „bunicii războiului”, în ultimii 20 de ani ai secolului trecut, au apărut „bunicii fabricilor”, care au muncit din greu zi de zi: persoane deseori afectate de obsesia de a transmite copiilor ideea potrivit căreia este o valoare primară să agonisești cât mai mult, să posezi cât mai multe bunuri. Proverbul: «Păcatele părinților se răsfrâng asupra copiilor» este adevărat, mai ales în sensul în care un tată autoritar poate crește un copil nesigur pe el și fragil din punct de vedere emoțional, care, la rândul său, alege, pentru a compensa, o femeie puternică, dar care să îi inhibe copilului dorința de a se exprima liber, iar copilul se va apăra la rândul său, devenind rebel și „furios”, precum bunicul, și introvertit și invidios, precum tatăl.

Exemplul este unul banal, la fel și asemănările, în aceste cazuri, întru totul gratuite, dar, cu siguranță, problemele nerezolvate la timp îi afectează pe tineri într-un mod diferit și îi apasă „greutatea” de a avea grija de bătrâni. Abilul director de firmă, care, acasă, depinde de mama sa bătrână, politicianul avangardist, care le oferă copiilor prea puțină libertate, timidul funcționar care, în

familie, devine un „dictator” agresiv, acestea sunt exemple frecvente care ne uimesc mereu.

Respect pentru oameni și cărți
Această duplicitate a comportamentului din mediul extern și intern își are originea în educația formală moștenită din secolul al XIX-lea, dar este, totodată, un semnal al unei imaturități răspândite, care își perpetuează efectele dăunătoare.

Deseori, adulții luptă împotriva energiilor vitale ale copiilor, iar aceștia, crescând, se adaptează, însă plătind prin depresie și închizându-se în ei însiși sau revoltându-se și explodând, devenind agresivi, mai mult sau mai puțin în mod vizibil.

Cum putem să remediem această problemă

Din acest motiv, atâția tineri adulți, care cred că sunt pregătiți să-și întemeieze o familie, sunt, de fapt, imaturi pe plan personal și social și, prin urmare, se află în dificultate atunci când trebuie să le ofere o atenție echilibrată atât copiilor, cât și bătrânilor. Drumul ce trebuie parcurs trebuie să fie clar, pavat cu cuvinte adevărate și intenții bune. Oricine, indiferent că vorbim despre un Tânăr sau un bătrân, dacă simte că o poate face, trebuie să vorbească. Să nu vă fie teamă că stârniți un conflict! De multe ori, este mai bună o ceartă (din dorința de a rezolva o problemă) decât să nu spunem nimic sau să ne prefacem.

Pe de altă parte, tinerii părinți care trec printr-o criză, copleșiți de noile responsabilități legate de creșterea copilului, cedează în fața egoismului infantil, sătui să mai facă față nevoilor exclusive ale nou-născutului sau ale copilului de câțiva ani, care cere atenție tot timpul. În aceste condiții, bunicii care reușesc (nu este niciodată prea târziu) să depășească momentul acesta tensionat au un efect benefic. Ajunși, de bine, de rău, la o vîrstă înaintată, pot să privească detașat și cu alți ochi greutățile prin care trec copiii, să le accepte slăbiciunile, intoleranțele, pentru a primi, la vîrstă lor, cel mai prețios dar, noi schimburi afective: prezența unui copil.

În prezența nepoților, bunicii se vor abține de la reproșuri, vor rezolva o grămadă de probleme, se vor juca și vor cânta cântecele de mult uitate. Relația dintre bunici și copii reprezintă o continuitate în timp, iar cei mici sunt chiar o punte între generații, care ne ghidează prin încrederea lor instinctivă. Aceștia se întorc împotriva lumii într-un mod foarte liniștit, care pare firesc; dimpotrivă, am putea spune că lumea îi „pătrunde” fără niciun efort, deoarece ei nu au încă judecata necesară.

De aceea, îi acceptă pe bunici aşa cum sunt. Ridurile, mersul mai lent, vederea slabă, micile manii sau comportamentul ciudat nu sunt, pentru ei, un obstacol. Se înțeleg fără cuvinte: adesea, o privire este suficientă.